

MAGNHILD HAALKE

Allis son

ÖVERSÄTTNING HELENA HANSSON

ALBERT BONNIERS FÖRLAG

MAGNHILD HAALKES UTGIVNING PÅ SVENSKA

Allis son, 1935 (nyöversättning 2025)

I selen, 1937

Den korta dagen, 1938

Trine Torgersen, 1942

Röd höst?, 1946

Karenanna Velde, 1947

Kaja Augusta, 1948

Boken om Gry, 1951

Gry och kärleken, 1954

Denna översättning har fått stöd från NORLA

www.albertbonniersforlag.se

ISBN 978-91-0-080087-1

COPYRIGHT © Magnhild Haalke

First published by H. Aschehoug & Co. (W. Nygaard) AS, 1935/2020

Published in agreement with Oslo Literary Agency

ORIGINALET'S TITEL Allis sønn

ÖVERSÄTTNING Helena Hansson

EFTERORD Linda Segtnan

OMSLAG Sofie Winding

TRYCK ScandBook, EU 2024

Elling kravlade längre upp i fönsterkarmen . . . Det höga, svagt gyllene vårljuset slog mot hans ansikte som klart, svalt vatten. Ögonen blev vita och synen förlamad en liten stund, och sedan såg han viken och den svarta holmen ute i havsbandet igen.

Den såg så handfast och lugn ut, holmen, den låg där som ett stort, stort djur, fuktig och blank av dimtussarna. De rullade undan som ångan från en väldig gryta som kokade och kokade. Viken låg kvar, klar och lätt. Det glittrade över stränderna och de vårkala uddarna blänkte stilla, märkligt vänliga, nästan fattiga, på båda sidorna om den smala viken.

Den var gjord av havet, det stack in sin nos liksom av en slump medan det for förbi och sköljde över strandstenarna bara några meter från farmors låga, röda hus.

Och bergen lyste vita i solen som jättestora tänder, de flinade mot honom så det var riktigt ruskigt. Så daskade tungan slött ut – in – ut – in – och slukade sand och spot-

tade ut tång – det gjorde honom ivrig – det var alldeles ruskigt! Elling började skratta så högt att det skar genom rummet. Alli ryckte till.

– Tyst med dig nu när farfar vilar! Annars blir han arg och då *får* du ...

Hon väste fram orden och var inte alls på gott humör, för Elling hade varit nere på ebbstranden igen, olovandes, och vadat och blött ner sig. Och det var inte alls länge sedan hon höll fast honom och gav honom smäll; men nu var han oberörd och högljudd igen och mindes inte att hon var arg.

Det var väl ett besynnerligt hårdnackat virke i den där ungen! Hon satt där med ett hårt ansiktsuttryck. Det gick inte an att vara snäll mot honom nu, den där trollungen, som höll på och var olydig.

Elling skakade vuxet och irriterat på huvudet. Det var så ledsamt när Alli var arg. Han tyckte att han hade stått på knä, barfota och i bara kalsongerna, på lillpallen här i fönstret tillräckligt länge nu. Hon kunde då gott ha glömt både vadandet och Jakop. Och farfar kunde väl ha sovit klart någon gång. Det var förskräckligt vad länge han sov!

Snart var det kväll, och en hann inte utanför dörren mer medan det var ljus ...

Jakop gick väl fortfarande nere på ebbstranden, han, och vadade och grävde i sandmaskhögarna och retade småkrabborna som grep efter pinnen och bet när han petade på dem. Det var roligt. Det var inte roligt att stå

sådär och vänta på strumpor – och vara knäpptyst medan farfar sov. Det tog på krafterna det. Han mumlade sorgset och lade huvudet ända ner på den trägrå fönsterkarmen.

– Inte får en skratta heller. Jakop *får* skratta och vada – och vara blöt dagen lång om han vill det. Det är ingen som gnölar och ryar för den skull. Han har det inte lika strängt, han.

Alli tyckte inte att hon hade förtjänat att han klagade, hon som inte gjorde annat än att gå där och passa honom och vaka över hans liv varenda dag. Hon vände honom hårdhänt på pallen, drog upp strumporna på de smala benen så att de korvade sig som om de hade en massa leder. Elling gnällde och fogade sig för hennes hårda händer. Jistanes vad hon nöp honom! Och så var hon ilsken! Han fick så ont i kroppen när Alli var så ilsken som hon var idag, hon tog i honom som om han bara var en sak.

– Du gör mig illa, Alli! Tänk dig för! Jakop . . .

– Håll tyst om den där Jakop, hör du det! Och om du går ut och ger dig till att rota nere på stranden igen – då ska du få ett ordentligt kok stryk!

Elling snyftade sakta och försökte liksom få henne att förstå att nu var hon orättvis och behandlade honom illa, mer illa än han hade gjort sig förtjänt av. Hon tyckte att jämret lät som om det inte fanns någon smärta i det, bara trots. Hon kände att han gjorde kroppen onödigt stel och omedgörlig för att göra det svårt för henne att klä på honom. Det kändes som om han satt och tänkte att det

här skulle bli besvärligt för henne. Så lätt skulle det inte gå för henne att få på honom strumporna. Han var konstig och främmande mellan hennes händer. Hon kände att han var en stor börda när han var sådan. Och hon kunde inte strunta i honom. Det här var en kamp som hon måste klara av. Det gällde hans liv. Hon måste vaka över hans liv. Hon hade en förunderligt okuvlig vilja att göra det. Det var det väsentliga varenda dag. Om hon inte höll vakt så satte han iväg överallt där det var farligt på något vis. Det tjänade ingenting till att prata med honom. Det fanns ingenting annat i världen för honom än ebbstranden och havet och Jakop – och båten.

Två pojkvaskrar i en båt ute i bukten i alla väder, det kunde vara livsfarligt! Hon fick ingen ro för tanken att snart skulle de väl gå i båten också, de där två knattarna, fastän de inte var torra i byxorna än – en hel dag. Hon hade plockat upp Elling ur ekan mer än en gång. Det dröjde väl inte länge tills de lossade förtöjningen och drev iväg – utåt ...

Alli slätade till honom och satte hårdhänt ner honom på lillpallen igen. Han gjorde inte motstånd längre, visade bara att hon hade stökat till allt på honom, armar och ben och huvud och hår, ingenting var riktigt som det skulle. Huvudet hängde på sned och håret låg i stripiga lager och glipade fult över pannan. Vänsterarmen hängde slappt ner längs sidan, men högerarmen stack ut i luften i en krokig båge, han var så illa tilltygad att han var

tvungen att skruva på sig för att få rätsida på allt igen. Han sneglade förgrymmat på henne för att se om hon märkte hur besvärligt det var att komma i ordning nu. Han kände efter på underbenen och stannade till lite i inspektionen när han märkte att här och där hade hon också nypt honom riktigt hårt.

Han hade djupgrå, stora ögon, och han knep ihop dem och tittade hårt och anklagande på henne; det var ett egendomligt gult sken i dem, som om han satt och lyste rakt igenom henne och letade sig fram till platsen inom henne där hon var orättvis och sträng. Han hade en liten och rund haka, men han stack ut den i luften och visade att medgörlig och kuvad, det var han då inte – och inte snäll heller – fastän han hade fått på sig torra strumpor – det fick hon inte tro. Han nöp i strumporna med två fingrar och töjde ut dem och var arg på dem, det fick gärna gå håll på dem också – det brydde han sig inte ett dugg om.

Han gäspade och var så trött på att hon gick där och ordnade. Han trutade med läpparna över två utstående, glupska framtänder som han högg med några gånger för att visa henne att han kanske var farlig – han också.

Alli höll på att stoppa en tröstlös grå strumpa. Hennes händer trädde mödosamt fram och tillbaka – det var inte alls roligt att titta på.

Han vände sig mot fönstret igen . . .

Nu var det luft ute i bukten. Allting var tydligt. De sista lätta dimfnyken låg som ett fläckigt band långt ute i

väster. Han satt alldeles stilla och tittade på holmen, och nu tyckte han inte om den, den kunde väl flytta på sig lite så att han fick titta. Det var omöjligt att se något bakom den när den låg sådär – lugnt, stadigt. Så sa han tveksamt:

– Undrar vad som finns bakom den där svarta holmen, Alli?

– Bara havet, sa hon medgörligt.

– Bara havet, tror du? Det tror inte jag. Jakop tror inte det han heller. Han säger att det bara är trams att tro det. Det kan finnas en massa där bakom. Vi ska ro dit en dag. Vi ska låna Everts båt – Evert är en riktigt snäll farfar.

Alli såg bister ut och spände ögonen i honom.

– Du skulle bara våga dig i båten med Jakop. Ni skulle kunna stryka med båda två.

Elling vände sig inte om på pallen. Han gnällde bara.

– Jakop är bra på att ro, han som har övat sig nere i bukten varenda dag – nästan. Det är synd och skam när en inte kan ro, säger Jakop. Jag får inte röra årorna, jag – och jag som är över fem år – och Jakop är bara *nästan* fem han.

Elling stirrade ut över bukten med torra ögon. Han lyssnade för att höra om Alli tänkte svara. Det var inte alltid hon svarade; särskilt när det var som viktigast att få besked av henne, så sa hon inte ett ord. Och nu satt hon bara där och drog och drog. Det gnisslade så tröttsamt om ullgarnet. Det var så förskräckligt trist att höra det där stoppandet – han gav plötsligt ifrån sig ett tjut så att hon ryckte till på stolen.

– Har du glömt farfar!

– Ja, sa han hårt och trotsigt och glodde henne rakt upp i ansiktet – nu kan han ha sovit färdigt.

Alli kände hur ilskan vällde upp inom henne. Skulle hon aldrig få bukt med hans olydighet, den där lusten att sätta sig upp mot allt hon sa.

– Du skulle bara våga tjafsa emot! Du har inget vett än, du – och det har inte Jakop heller. Du skulle bara våga att inte lyssna på mig!

Elling tyckte att det började bli farligt här nu igen, Alli lät så otäckt vass på rösten. Han grunnade på något som skulle kunna hejda henne och vända hennes tankar åt något annat håll. Han tittade från den ena väggen till den andra i det smala lilla rummet med de två fönstren, det ena mot högen och det andra mot havet. Det brunmålade bordet vid norrfönstret, det som vette mot högen, påminde honom om att han var hungrig.

– Blir det inget eftermiddagsmål idag, Alli?

Alli tittade på klockan på väggen. Hon var snart fyra. Farfar var väl färdig med att sova middag. Hon tog en blå emaljerad kastrull som var smalare nertill och alldeles svart av sot, fyllde den till hälften med skummad mjölk som hon tog fram ur storskåpet i köket, satte kitteln över hålet på kokkaminen och blåste försiktigt på torvglöden. Hon blev vackert gyllene i ansiktet i skenet från kaminen, och ögonen knep hon ihop hårt medan hon blåste. Gula askflagor hamnade i hennes bruna hår, trängde in i näs-

borrarna och fastnade i de kraftiga, täta, ljusa ögonbrynen som nästan möttes över näsryggen. Det fick hennes ansikte att se brett ut.

Elling glömde bort att han var stött. Han bar fram torv till henne, små fina bitar svart, torr, hård myrmark från torvlådan i spiselvrån, och hjälpte till att lägga in dem i kaminen. Han blev väldigt glad när han fick lov att göra det, för då var Alli inte arg längre. Han blåste bort torvaskan ur hennes hår, en liten vänskaplig tjänst som hon log åt, och så låg de där på knä och tittade in i kaminens gap och såg hur rött och fint den brann, torven från Helgehögsmyrarna.

– Vart tar allt det där gula vägen, Alli?

– Vinden tar det och far iväg med det.

– Han strör ut det över havet, Alli – det yr och yr, Alli, och måsen och ådan får det i fjädrarna – och då ruskar de på sig och blir arga – hans ögon glödde av iver.

Alli tittade undrande på honom. Hur kom han på sådana saker? Hon kunde inte hitta på något sådant. Det skulle aldrig falla henne in. Han var konstig, Elling. Hon blev mållös av honom ibland. Det irriterade henne. Det kunde inte vara rätt att en unge i hans ålder hittade på så mycket konstiga saker. Det gjorde henne trött.

– Var tyst lite nu, så ska du få mat.

Hon fick mjölken att ysta sig med några skedar kärnmjölk. Mjölken skar sig. Den skiktade sig och blev ost och vassle. Och vasslen var grön, men osten var alldeles

vit. Hans eftermiddagsmål var som ett lysande grönt hav med skummande vita vågtoppar. Alli höll upp lite i två djupa tallrikar och ställde dem på det bruna bordet. Det var en vacker rätt.

Hon ställde fram kall blodkorv på en gul tallrik och smör och bröd.

Elling stod tyst och stirrade på bordet. Vilken obegripligt vacker mat! Det glänsande gula smöret, det bruna, det vita och det gröna gjorde nästan ont i honom, så vackert var det. Han stod kvar och svalde och skrattade utan att förstå varför han inte hungrade efter den här maten. Det dämpade vårljuset utifrån sipprade som en genomskinlig grå sidenflod genom fönstret. Och bakom fönstret höjde sig Helgehögen brunglänsande som bleknat, violett siden.

– Ät nu, Elling, sa Alli ilsket.

Hon föste fram honom till bordet och tyckte inte om när han stod sådär och stirrade och blev frånvarande och stilla. Det kändes som om något ondskefullt sänkte sig mellan dem och grep efter honom och byggde upp en skiljemur mellan dem som hon inte förmådde bryta igenom. Det var riktigt kusligt när han stod sådär och stirrade! Hon kände att hon hatade detta som hon inte såg, en fiende som stod någonstans mellan henne och Elling. Det var något hon inte begrep . . .

– Ät nu, sa hon strängt. – Eller varför tjatade du annars om mat. Bara sitta och glo vid matbordet!

Elling log, alldeles drömsk:

– Alli, ser du vad vacker maten är! Den är rent storsvacker idag.

Han skar änden av korven och lade den försiktigt mitt i tallriken med vassle; det såg så besynnerligt ut, så trolskt – som den svarta holmen; han vaknade till när Alli smällde till honom hårt över fingrarna för att han uppförde sig så illa vid matbordet. Han såg hennes arga ansikte. Det skingrade och fördärvade det han kände just nu, en egendomligt högtidlig och ljuv fasa, en märklig ton i honom som bröt fram så att det sjöng och gick vågor inom honom, underbart ljuvt och smärtsamt, en långsamt gryende stark glädje – han blundade och njöt av något som han aldrig hade känt förut.

Han skuttade upp i raseri när Alli smällde till honom. Blodet steg upp i ansiktet på honom så att det blev flammmande rött. Det kändes som om det läckte ut genom alla porer, rann och droppade ur ögonen och munnen, flöt och rann som en glödande flod genom halsen; han måste väsa, flämta, hosta, han var nära att kvävas. Då kände han Allis hårda grepp om nacken och skeden som täppte till hans mun.

Han sprutade maten över bordet, kunde inte göra något annat, han höll på att kvävas.

Alli gav honom stryk, högljutt och ilsket, men utan kraft. Han stretade emot och var rädd. Han försvarade sig i flygande fläng, slog henne där han råkade träffa, klöste henne i ansiktet, drog henne i håret. Han var så rädd att

han aldrig hade trott att man kunde bli så rädd för något. Det var förskräckligt! Han skrek:

– Du får inte, du får inte! Man kan inte slå folk för att de leker!

Men medan hon slog slappnade han av och gav vika. Han kände efter. Det gjorde inte ont. Det var bara vämjeligt. Det hände ingenting – det var bara en sådan skam.

– Gå på bara, Alli – piska på så mycket du vill!

Hon stod där arg och hemsk över honom och stretade med skjortans skört och knäppte den. Hon såg ut som om hon var väldigt barmhärtig som hjälpte honom. Ilskan for i honom igen. Han rätade på sin lilla gängliga kropp och stammade vilt, rasande:

– Du har förstört mig du – förstört mig du!

Hon grep efter honom igen och fick tag i hans axel så att han kände det genom underskjortan, flanellskjortan, livstycket och byxhängslena. Då blev han så uppriven och utom sig att han kissade i byxorna och blev skräckslagen över det, men han kunde inte hålla sig. Han tömde sig ordentligt, log plågat, som förstenad, med ögonen uppspärade i fasa. Han väntade sig något hemskt. Det fanns inget hopp i honom om att bli skonad eller räddad och han gav inget ljud ifrån sig, han skälvde och blundade; han hade sett en skymt av Alli, röd i ansiktet, rufsigt i håret, ful och oigenkännlig. I handen höll hon riset; hon såg ut som en främmande kvinna; det fanns ingenting hos henne som gav honom stöd.

Han famlade efter hennes händer med en hjärtskärande tröstlös rörelse.

Hennes hand blev slapp och släppte taget. Han samlade mod. Han gick tätt intill henne, tittade på henne, med stora ögon och främmande, genomträngande blick, som från djupet av sin själ; och så mumlade han klagande:

– Det var bara en lek, Alli – slå folk bara för att de leker!

Hon tittade ursinnigt på honom och gick ut. Han tyckte att hon såg hemsk ut. När dörren till köket slog igen efter henne tumlade han över golvet och in i kammaren. Han slet av sig de blöta kläderna och lät dem ligga i ett bylte på golvet. Sedan kröp han upp i utdragssängen, gömde sig djupt och ordentligt mellan halmbolstret och vaddtäcket; rädslan satt i kroppen som en väldig kyla; han kunde inte andas lugnt, han var tvungen att snyfta, kippa efter andan, dra hårt efter den så att det gnisslade i honom, ända ner i tårna.

Han lyssnade spänt efter om hon skulle komma snart. Det fick gärna dröja länge innan hon kom. Men hon kom säkert. Det skulle aldrig hända något annat; det var bara hon som kom, jämt, vad som än hände.

De hörde ihop på sätt och vis. Han hade ingenting emot det. Men det fanns liksom två Alli. Hon var snäll – och arg. Han förstod inte riktigt när hon skulle vara på det ena viset – eller på det andra. Vad det berodde på. För då hade han kunnat akta sig för henne när hon var arg – fly långt bort, gömma sig djupt ner i havet eller bakom

Helgehögen, och inte komma, nej, aldrig i livet, hur högt hon än ropade – nej, aldrig i livet!

Alli var farlig. Farfar var också farlig när han sov middag. Och kaminen med de tre änglarna som dansade mitt på kaminluckan, den var farlig, så den fick man inte klappa. Och ringarna från kokkaminen var farliga när de hängde på kroken vid ugnen och var varma. Stanken från vattenkitteln när den kokade, torvglöden som trillade ur kaminluckan, pottan när den var full – farligt, farligt.

Elling kände sig sjuk och sorgsen. Allting var farligt här inne – och ute var det stranden och båten och Jakop och havet – farligt, farligt. Man kunde inte vara trygg – aldrig i livet. Allt var tungt och mörkt – han blev så trött – han somnade.

Farmor gick nästan alltid och bar på en grå stickning när hon gick ner till sjön med matspannen åt farfar. Nystanet hängde i en krok på magen utanpå det svartvitblommiga förklädet, och stickorna blixtrade snabbt mellan händerna på henne medan hon satt på en boj och väntade på att han skulle bli mätt. Stickningen växte och blev till mudd och ben och fot allteftersom farmor stickade, hon var så märkvärdigt duktig och snabb med händerna. Elling fick inte gå långt från henne. Det var han tvungen att lova innan han fick följa med. Det var väldigt svårt. Det fanns inget roligt nere på hållarna. Han måste ner på

ebbstranden. Där fanns det snäckor och sandmaskar och blåmusslor och gula och röda musslor.

Jakop hade småstövlar. Han vadade ut när det var högvatten och hittade de allra finaste musslorna, de levde när han tog upp dem. Det var otäckt att de levde, men det var karlaktigt att komma med dem. Jakop *fick* bli blöt. Det var ju en stor fördel när man skulle vada nere på ebbstranden. Elling kände att det var en stor börda och skam att farmor satt där med glasögonen rakt mot honom. Man fick inte vara ifred för hennes övervakning. Han stod där obeslutsam och kände sig helt rådvill med vad han skulle ta sig till. Så drog han sig lite längre ner över tångbädden. Det knastrade så härligt under fötterna, men det fanns inga fina musslor här. Bara skräp. Borta på hållarna satt farfar och åt frukost. Han hade så bråttom att han var farlig när han gick och höll uppsikt över sin fisk. Han lade ut den på hållarna så fort en solglimt så mycket som tittade fram mellan stackmolnen. Den måste få luft, för lagren låg så tätt och tålde inte att ligga ihop länge. Det vilade ständigt ett bistert allvar över farfar. Han hade inga skrattrynkor under ögonen som Evert, Jakops farfar. Om Evert gick och tittade på en fanns det inte ett dugg att vara rädd för. Han var bara trevlig. Man fick hålla honom i handen också, en på varje sida, när han klampade upp på strandstenarna i sina högskaftade stövlar. Ibland bet han i repet och bar fiskknippet med tänderna bara för att kunna hålla Elling och Jakop i hand – det var en snäll farfar, det.

Elling stod där och trampade otåligt. Skulle han våga sig ner till Jakop. Det var retligt att se hur han klev upp och ner i vattenbrynet och mätte vattendjupet med småstövlarna. Så käckt med småstövlar! Han skulle inte få det förrän hans far kom hem. Det kunde hända att han kom någon gång – till våren. Elling kände att han skulle bli glad då – för småstövlarna.

Farfar vände ryggen till medan han åt. Han satt som en svart säl och glänste nere på hällen. Han hade svart oljeställ; det var ruskigt. Den lede var också svart över hela kroppen, men han hade hästfot.

Det var tur att farfar vände ryggen till, och där satt visst farmor och räknade. Elling tog några hastiga steg neråt stranden. Det var så riskfyllt att han riktigt skälvde av spänning.

Jakop stod rätt upp och ner, stel och spänd och skuld-medveten, och tittade på Elling. Ja, om han nu kom ner och blötte ner sig, då ville inte *han* få skulden – där satt farmor och räknade maskor, hon var allt en riktig trollpacka när hon blev arg, men ibland hade hon karameller i förklädesfickan; han tänkte att han måste säga ett ord högt så att hon begrep att det inte var *hans* fel att Elling kom ner till honom.

– Akta dig, Elling – du har inga småstövlar!

Elling blev arg och väste:

– Din vattenbagge där! Håll truten. Jag vadar inte – du ser väl att det är torrt här!

Farmor ropade:

– Kom upp och hjälp farfar att lägga ut fisk nu, pojkar.

De drog sig slokörade uppåt. Fanns det något tråkigare i hela världen än att lägga ut fisk på hållarna. Så blött och långtråkigt och tungt! Och så salt det luktade. Man blev törstig i munnen av den salta lukten, alldeles sträv i halsen. De gick långsamt upp över stranden och gjorde sig små – riktiga småungar – och så skulle de bli beordrade att lägga ut fisk. Farmor satt där och kikade på dem bakom glasögonen. Hon stack ner handen i förklädesfickan. Här skulle de få en kamferkaramell, så att de inte blev snuviga om de bredde ut lite torsk i solen.

Jakop var duktig. Det var en smal sak.

– Ta'n bara i stjärtfenan, Elling – såhär. De små sandiga nävarna grep tag om stjärtfenan på en jättelik torsk – han tog inte den minsta – drog ner den från traven och smällde den i berghällen; den var för tung för honom, tung och stel och glänsande. Han böjde sig karlaktigt ner och bredde ut den och tog fler torskar, lade ut dem fint med nacke vid stjärtfena för att få plats med så många som möjligt på berghällen, det var ju ingen konst att lägga ut fisk – i solen.

Farmor berömde:

–Jakop kan han. Ser du det, Elling? Nu måste du lära dig, du med.

Elling stod och andades djupt. En stor båt seglade förbi långt ute i bukten, nästan borta vid holmen. Det

vita seglet stod som ett fyrkantigt silverblock mellan den svarta holmen och det blågröna havet, det såg ut som om den kom farande mycket målmedvetet och tänkte stöta emot holmen, krossa den, flytta undan den så att man kunde få hela det stora havet i sikte. Snart small det väl förskräckligt när de stötte ihop, kanske skulle en silverskur och en stenskur komma haglande – ända hit! Han skrek till och var nära att sprängas av spänningen.

– Jakop, ser du, nu tar den holmen!

Jakop tittade upp, han var röd och stolt över att kunna visa hur lätt han handskades med fisken.

– Den tar inte holmen, den kryssar bara. Vad fånig du är!

Elling hängde med huvudet. Den lät jämt så snål, Jakops röst. Den var så felfri och så torr – och det han sa var aldrig roligt och påhittigt. Han hade inget liv i sig, Jakop. Elling tittade argt på honom.

– Du står där och tror att det bara är en båt du! Men det är inte en båt. Det är rent silver – och det kan krossa. Det är ett silverberg som kommer gungande!

Elling vände sig om. De tittade på honom, både farmor och Jakop, sådär så att han fick tårar i ögonen. Han var så förbittrad att han fick lust att kasta sten på dem, krossa dem båda två – men där kom farfar! Han gick som om han vadade i fisk.

Han var så överväldigande stor, så jättelång från baken och upp till sydvästen att benen rent försvann, de satt bara

där och krökte sig lite grann under honom när han gick. Han hade så stora händer att han nästan kunde gömma torsken i handflatan, och tummen var grov som en slägga med fullt med hår på nedersta leden. Elling kröp ihop som inför en pisksnärt. Det kändes som piskslag på kroppen när de vattniga, surblå ögonen plirade på honom. Och nu skulle han håna honom ordentligt och riktigt gotta sig åt att Elling, han kunde inte ta i fisken. Han hade lågskor på fötterna här nere på stranden, på fiskhällarna, han gick här och spatserade i lågskor, som en prins – nej, titta bara på Jakop, det är en sjöbuss, det. Elling drog sig bort mot farmor och blev så liten och tyst när farfar kom och ställde ifrån sig matspannen. Han gruvade sig för vad som nu skulle komma ur farfars mun – när Jakop hörde på och allt.

Farfar gned sig i ansiktet med en röd näsduk. Han flinade elakt och hånfullt när han bet av tuggbussen från den blå pappersrullen.

– Du är en ynkrygg till karl, du Elling. En riktig ynkrygg!

Så skrattade han så att det rullade bort över hällarna. Det var som om ett havsdjur klapprade ut till havs. Farmor mönstrade honom med blicken. Hon tittade upp från stickningen, elakt och föraktfullt.

– Elling hade väl kunnat duga, den stackarn – han har ju en bra far. Om han bara hade haft en mor som det var något med. Han har lätt för sig, precis som Estil.

– Kan du »Gud lär», Jakop?

– Nä, sa Jakop och stirrade på Elling.

Elling blev glad och uppspelt. En ljus munterhet kom över honom, ett uppspelt mod som han emellanåt kände inom sig och inte kunde styra över. Nu var han inte rädd för farfar eller för någon annan i hela världen. Han tittade farfar rakt in i det stränga, bistra ansiktet.

– Gud lär – dem som svär, sa han. – Det rimmar så fint, jag har hittat på det själv. Det sken om honom, det var som om det starka vårljuset hade samlats i honom och fick honom att brinna. Han glödde.

Farmor hörde åt honom:

– Passa dig för Gud Fader du – och den lede också, så som du står och gafflar; de är inte långt borta nu, någon av dem.

Farfar sa hånfullt:

– Du är en rimsmed. Det passar bra för en rimsmed att gå i lågskor.

Elling drog sig undan från dem. Lommade uppför strandstigen, liten och ynklig. Han gick till Alli. Det var som om det inte fanns någon som var bra att gå till, men han gick till Alli. Men det kändes som om det i alla fall var bättre hos Alli. Jakop var kvar nere på stranden, hade vänt sig om och stod alldeles stilla och tittade efter honom, men han vågade inte ropa och be honom stanna. Då skulle han väl också få ovet av farfar.

Bakom honom hördes farmors steg. Hon ropade på honom och gav honom spannen. Han kände sig snäll när han bar den.

Alli och han var små i huset. De var tvungna att gå försiktigt i dörrarna och inte smälla igen dem efter sig, för det var inte deras hus; det var farfars och farmors. De fyllde det i alla vrår. De hade sina saker överallt där det var bäst att ha dem.

Alli fick inte ha sin symaskin i skåpet i farstun. Den fick inte plats där, sa farmor. Han fick inte ha sina snäckor under trappan i farstun, för där stod farfars stövlar; de måste stå ensamma, ingen fick komma nära dem och störa dem. De var ett *par*, svarta och arga. De blängde på honom så att han riktigt rös. Du store tid! – om någon stötte till dem så att de välte omkull och låg där tills farfar kom lufsande i grå raggsockor och skulle dra på sig dem. Då skulle han nog bli arg! Han skulle lyfta dörrklinkan så knäpptyst att ingen märkte något förrän han stod där, så väldig att han fyllde hela dörröppningen. Och så skulle han titta på en så att det isade i kroppen och fråga så dämpat att det skar som en kniv:

– Har Elling varit under trappan nu igen?

Och så skulle han stiga in klamp-klamp-klamp över golvet och sätta tummen mot pekfingret och leda ut Elling i örat och stå över honom som ett stort havstroll medan han ställde upp stövlarna. Och Elling skulle känna tummen och pekfingret i många dagar.

Idag var farfar borta. Det var bra. Elling satt på trappstenen och lade ut sina snäckor. Det var en sådan platt och bra grå stenhäll där man kunde lägga ut gula och blå och

blanka snäckor så fint, i många olika figurer, både sjöorm och drake och sjöstjärna, ja, självaste brännmaneten, den fula, klibbiga varelsen, kunde snäckorna bli om han bara tänkte efter och lade dem i en grupp, lade de silvervita och bruna och blå på rätt sätt om varandra.

Det gick i vågor och skälvde, djuret, när det låg klart framför honom. Han väntade på att det skulle flyta upp från stenhällen, som var den grå, dystra havsbotten, och simma iväg över krusmyntan med silvertopparna, vifta och fäkta med de lustiga fransarna som det hade under magen, riva sig på nyponroshäcken som stod i vägen för det därborta i vrån vid trädgårdsgrinden och som kunde vara ett ondskefullt och ännu farligare träd nere i havet med mycket vassare taggar, så att brännmaneten skulle hänga där och dingla och vrida sig och flaxa som en sönderdriven fjäril, en sådan som Jakop plockade upp i fjol någon gång – den hade gått sönder av sig själv, sa han.

Men maneten sög sig fast i trädet och tvingade det att släppa den. Och då skulle den smita iväg, ut genom de rödmålade spjälorna i farmors trädgårdsstaket, vingla och flaxa iväg så fort att det var rent rysligt hur fort den tog sig fram med sina fransfötter, och sedan rakt ner i det stora gröna havet med ett plask! Han riktigt rös. Det kunde växa därute i sjön, trollet, fylla hela bukten – och ligga där och jäsa och sticka upp nosen mot Jakop vid stranden när han gick där ensam och plockade snäckor. Det skulle vara ett djur att *ha*, det. Han kunde kanske gå torrskodd

på det, ända ut till holmen och bara titta på havet.

Elling skrattade så att han skakade, men tyst, inom sig, för annars skulle det komma någon och se efter honom. Farmor ville inte ha hans leksaker på trappstenen. Hon kunde få snäckskal i fötterna när hon gick på dass på kvällen. Hon tog alltid farstudörren när hon skulle på dass. Alli och han, de tog köksdörren. Farmor satt länge, hon hade så hårda korvar i magen, för hon åt så mycket pannkakor och fläsk. Alli och han, de var raska på dass; för de hade lösa korvar. Sill och potatis fick man lösa korvar av, sa Alli. Och karameller var dåliga för tänderna. När farmor var snäll fick han karameller; de låg i en glasskål med lock i farmors hörnskåp. Det satt en svart knopp mitt på skåpet. När hon drog i den gapade skåpet. Det vattnades i munnen på honom när han såg henne dra i den. Men det var inte ofta som hon tog av locket på glasskålen. För ibland var farmor arg och skällde något förskräckligt, precis som Alli. Han visste inte vem hon var arg på. Han såg sig om efter den som rådde för det. Det kändes som om huset skakade. Och han tyckte synd om Alli när hon grät. Han kände att han stod på Allis sida, för han tyckte att Alli verkade mindre, ja, rent av liten jämfört med farmor – hon som gick där och ägde allting och hade byrå och klocka på väggen och änglahår i ett långt vitt kuvert i översta lådan. Det hade inte Alli och han. De såg bara allt som inte var deras, ibland till jul, och emellanåt annars också.

Han stod på Allis sida, särskilt om hon grät . . .

Jakop kom tassande uppför strandstigen. Han gick i trätofflor. Det klampade så roligt om dem när han gick, det smällde precis som tamrenens klövar när den rände över ljunghedarna om våren och sprang och vädrade efter renmossa.

– Kommer du inte utanför dörren idag, sa Jakop och rätade på tårna. Han var tvungen att kröka dem när han gick för att fylla ut skinnremsan som var fastspikad över vristen, annars ramlade tofflorna av; de var ordentligt tilltagna, för han skulle *växa* i dem.

Ögonen lyste på Elling.

– Ser du mitt djur. Håll dig undan, för annars kräks det på dig!

Jakop hajade genast till.

– Ditt djur? Var har du det?

Elling log hånfullt.

– Du är allt blind på ögona, Jakop. Ser du inte mitt djur? Vad är det då du ser?

– Snäckor – dem som du fick av mig. De är inte levande. De är helt döda, din stackare.

Elling gick nära Jakop och starrbligade på honom. Hans ögon glödde.

– Det är en stor brännmanet. Jag har gjort den. – Den rör sig, Jakop, det skvalpar i kroppen på den! Ser du det, pojk? Det är riktigt otäckt!

Jakop drog sig en bit bort från honom, lite rädd. Han

stirrade på »djuret» med bruna, blanka fågelögon. Den blå skjortan hängde löst på hans lilla magra kropp. Han rörde på de långa armarna, rodde liksom försiktigt bort från Elling och hans tokigheter. Han pratade jämt så mycket tokigheter, Elling. Det var väl bäst att säga något som fick bort honom från de där fånerierna. Jakop trampade ivrigt med fötterna och visade att han hade något annat i tankarna.

– Det är godväder på sjön idag. Jag tänkte ta och ro en tur till holmen.

Elling glömde bort djuret. Han rätade på sig och gjorde en annan min. Ögonen blev tunga och matta; han hade ett mycket vitare och fylligare ansikte än Jakop, och han hade matta blå ringar som smög sig förbi de glesa ögonfransarna och ända upp till tinningarna. Det gav ansiktet ett märkligt gammalklokt och vuxet uttryck, han såg nästan lärd ut när han stod så. Då lade han märke till den friska rödbruna färgen i Jakops ansikte. Han måste säga det:

– Man blir röd och fin av fisk och potatis.

Jakop blev purken och sur och gav svar på tal.

– Folk blir gröna i ögonen av att sitta inne jämt – så som du gör! Han vände sig om och klampade ner på stigen.
– Och om du vill ha fler snäckor – så får du hämta dem själv, och vill du följa med till holmen så får du ta med dig din mor!

Jakop *skred* fram i tofflorna, så värdigt gick han. Elling förstod ingenting. Varför gick Jakop så fort idag. Nu när

det kunde ha blivit så roligt om han hade stannat en stund.

– Vänta lite då, Jakop. Jag följer med! Han glömde djuret och sprang.

Alli slog upp kammarfönstret och ropade. Elling stannade och vägde för och emot. Han kände inom sig att han hade kunnat gå nu utan att få lov. Alli ropade igen. Rösten var full av ovelt. Då vände Jakop sig om och tittade föraktfullt på honom.

– Nu får du vända om. Där kommer de båda två.

Elling vände sig om. Där stod både Alli och farmor i var sitt fönster och hojtade. Han falnade inombords och vände sig om. En frisk, djup doft svävade upp till honom från bukten. Långt ute i öppningen såg han holmen. Bakom den skiftade de tunga grå molnen lite i rött. Och vita och svarta fåglar kraxade nere på stranden. Strandskatan hade kommit. Skulle han kanske inte få se strandskatan i år.

– Strandskatan har kommit också . . ., sa han klagande.

Han satte sig hos djuret på trappstenen en stund. Farmor dök upp i dörren och sa åt honom att ta bort det.

– Det är i vägen för folk. Han frös när han hade stoppat ner alla snäckorna i lådan.

Dagen efter hostade han och fick förskräckligt med ovelt för sin hosta. Alli grälade på honom varje gång han hostade. Han satt i sängen med talg och en terpentintrasa på bröstet och ryggen, talg och terpentin under fotsulorna. Det skulle hjälpa så bra.